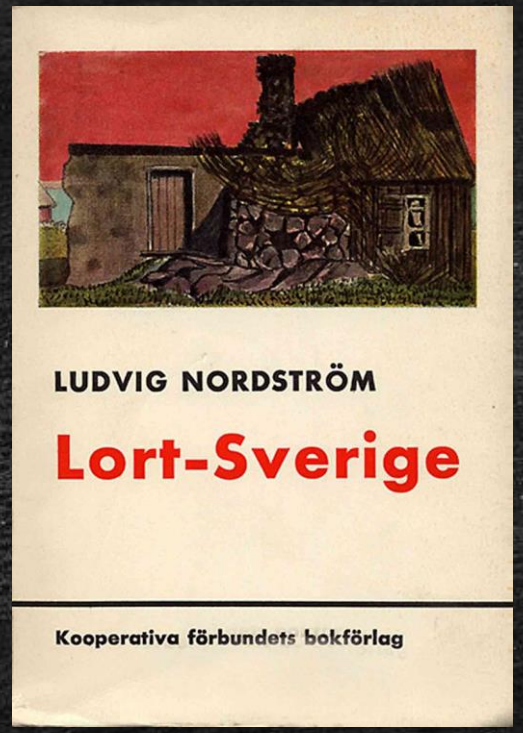

Lort Sverige

Lubbe Nordstöm i huvudrollen för att belysa förhållande i Sverige

1901–1930 BOSTADSKRIS OCH KRISPOLITIK

Krigs- och krisåren vid seklets början innebar fortsatt svåra levnads- och bostadsförhållanden. Motsättningarna i samhället ökade och drev fram flera reformer mot slutet av 1910-talet. Dessa blev emellertid bara tillfälliga, och bostadssituationen förblev eländig för de flesta under hela perioden.

"Upsala studentkårs vårfest", Uppsala 1933

FOTOGRAFERING 1933

Vårfesttalaren och författaren Ludvig ”Lubbe” Nordström och rektor magnificus professor Otto Lagercrantz vilar på Linneanums trappa i Botaniska trädgården

Efter studentexamen tillbringade Lubbe ett år vid UU, där han läste litteraturhistoria under Henrik Schück och bl a intresserade sig för den sv stormaktstidens frodiga burlesken, främst hos Lucidor. Han vantrivdes emellertid i Uppsala, som han fann fult och brackigt, återvände våren 1902 till Norrland och tog anställning vid Sundsvalls tidning

Nordström bodde 1882–1908 i Härnösand, i hans böcker kallat Öbacka. 1901–1903 studerade han i Uppsala, 1903–1905 var han medarbetare i Sundsvalls Tidning, 1906–1908 i Västernorrlands Allehanda, Frankrike 1908, Strängnäs 1909–1910, Djursholm 1911–1935, och Stockholm 1936–1942.

Nordström var 1909–1935 gift med författaren Marika Stiernstedt (1875–1954) och från 1938 med Gunborg Molin (1911–2011).

Lubbe Nordström.
Reportage för Gefle Dagblad. Juni 1939

FOTOGRAF Carl Larssons Fotografiska Ateljé AB

Foto: Uppsala-Bild

Upplandsmuseet

Marika Stiernstedt vid Lubbe Nordströms grav, Uppsala 1955

Ludvig Anselm "Lubbe" Nordström, född 25 februari 1882 i Härnösand, död 15 april 1942 i Stockholm, han var en svensk författare och journalist.
Är mest känd för radioreportaget "Med Ludvig Nordström på husesyn" 1938, det som samma år kom ut i bokform: Lort-Sverige.

Kåkar på Söder. Kyrkogårdsgatan 26. 20

Utedass

"Folkhemsidyll och slum kontraster hos Taikons", Uppsala 1964

Romernas bostadsproblem var fortfarande aktuella när

Upsala Nya Tidning gjorde ett besök hos Paprika Taikon

1964. Hon bodde tillsammans med sin man Erik i ett skjul

som var fuktigt och kallt. Paret försökte hålla värmen uppe

med en liten elektrisk kamin. De önskade sig en lägenhet

inne i Uppsala.

1935 var 7,9 % av bostäderna fullgoda

I mitten av 1930-talet undersökte Statistiska centralbyrån, i samband med en folkräkning, bostadsförhållandena i landet. Endast 7,9 procent av bostäderna betecknades som ”fullgoda”. Utomlands beskrevs Sverige ändå som ett ideal. Radiotjänst bestämde sig därför för att storsatsa med en

Sitt mest berömda reportage gjorde Lubbe med Lort-Sverige, först sänt i radio hösten 1938 och även publicerat i bokform. Reportaget omfattade hela landet. Lubbe reste 11 000 km under 48 dagar i Radiotjänsts nya inspelningsbil med skuffen full av lackskivor, dåtidens medium för inspelning. 43 provinsialläkare hade i förväg fått ett frågeformulär av medicinalstyrelsen; läkarna tog emot Lubbe och visade honom runt i sina distrikt. De 27 präster som kontaktats av

Diakonistyrelsen valde Lubbe, att inte utnyttja; de visste inget om hur folket hade det, menade han. Lort-Sverige är på ett plan en hygienisk pamflett i tidens anda men samtidigt ett socialreportage som förebådar t ex Ivar Lo-Johanssons Ålderdom och Statarna i bild.

Eskilstuna 1938 första resmålet

Första resmålet var Eskilstuna. En av provinsialläkarna mötte Lubbe på Stadshotellet och visade honom omkring i staden bland smuts och dåligt uppvärmda bostäder. I hemmen kände Lubbe dofter av urin, avföring och matos. Avloppen delade ibland brunn med dricksvattnet. Hur mådde egentligen de här människorna, undrade han? Provinsialläkaren var tydlig: ”Sjukdomsfrekvens och dödlighet stå i omvänt förhållande till bostadens beskaffenhet. Det vill alltså säga: ju sämre bostad, desto mer sjukdom och dödlighet.”

Eskilstuna

Närmast t.v. om fastigheten Torggatan 23 synes värdshuset Siemens (Torggatan 25)

Göteborgs Historiska Museums bildsamling

Det var framförallt i södra Sverige, särskilt Skåne, Lubbe observerade trångboddhet och snusk. Ju längre norrut han kom, desto renare och modernare blev det. Bottenvikens idylliska bruksorter blev för Lubbe "det nya Sverige"; de nyss väckta malmfälten i Lappland med framtidsstaden Kiruna döpte han till "det nyaste Sverige".

Lort-Sverige slog ner som en bomb i det tidiga Folkhemssverige, pressdebatten blev livlig och en enkät i en skånsk lokaltidning visade att bara var femtonde läsare uppskattade radioserien.

När de den 11 juni 1938 lämnade Knivsta i Sörmland för att återvända till Stockholm hade de besökt 74 platser och intervjuat drygt 300 svenskar. Vart de än kom möttes de av samma sak: lort. Det Ludvig Nordström kallade lort var detsamma som fattigdom, landsbygd och primitivism.

Ludvig Nordström beskrev sina upplevelser så här, i det första programmet: "Jag fick se, vad jag icke trott: Lort-Sverige. Och då avser jag icke bara kroppslig lort utan även andlig. Och i alla klasser.

Foto: Gunnar Lundh / Malmö Museer

I Skåne protester och diskussion. Flera tidningar protesterade mot programmets bild av misär, och Skånska Dagbladet samlade in namnunderskrifter i protest mot den bild som Nordström presenterade.

Okänd fotograf / Malmö Museer

Vi befinner oss på gården till Rolfsgatan 9 i Sofielund. Vi ser två längor med utedass i rät vinkel mot varandra. I gavelhörnet står en soptunna på gräsmattan. Den ena dasslängar har tre numrerade dörrar och ligger parellellt med bildplanet.

© Åke Waldemar Larsson / avfotograferad av Vladimira Tabáková / Malmö Museer

Fotou.nr:0:1012

Göteborgs stadsmuseum

Bostadshus på Otterhällan, dömt till rivning 1930.

GhmB:4405

Gårdssidan, Till vänster nedåt s.k "vreten"=bolesidan av Söder Liden 28 år 1930 Göteborg

GhmB:4394

Göteborgs Historiska Museums bildsamling

GhmB:4393 Göteborgs Historiska Museums bildsamling

Bostadshus vid Skomakaregatan 2 vid Landalatorget.

Göteborgs Historiska Museums bildsamling

GhmB:4869

I tvättstugan på Kärra Hökegård år 1926

Mölndals stadsmuseum

Skåne Barsebäck och Arild

Personalen vid A.B. Yvyfabriken i Ystad, 1930.

Kvinna på ladugårdsplan i Borgby. År 1920